

2024 במרץ 24
התשפ"ד באדר ב' י"ד

לכבוד: יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט – חה"כ שמחה רוטמן
חברי הכנסת החברים בוועדת החוקה חוק ומשפט
היועץ המשפטי לוועדת החוקה חוק ומשפט

הנדון: הצעת חוק הירושה (תיקון - הורשת זכויות דיגיטליות), התשפ"ד-2024

כללי

1. אנו מברכים את הוועדה הנכבדה ואת מגיש הצעת החוק שבנדון על העיסוק בנושא החשוב – עניין ההורשה של הזיכרונות¹ הדיגיטליים בעת מותו של אדם. בימינו, מרכז החיים שלנו מנוהל לרוב במדיה הדיגיטלית, לרבות דוא"ל, רשתות חברתיות, אתרי הכרויות ועוד. על כן, בעת מותו של אדם עולה השאלה האם יורשיו או אדם אחר מטעמו יוכלו לגשת לאותם נכסים, לשנות את הנכסים או להמשיך את תפעולם. בהקשר זה עולות בין היתר, שאלות ביחס לפרטיות, לרבות פרטיות של צדדים שלישיים שמידע על אודותיהם מצוי במדיה הדיגיטלית של המנוח.
2. כיום, בהעדר רגולציה אחידה, כל פלטפורמה מחליטה על דעת עצמה כיצד להסדיר את הבעלות בחשבונות הדיגיטליים והיכולת לשלוט בהם לאחר המוות.² העדר אחידות בין נותני השירות השונים, עלול להוביל להעמסתם של קשיים ועלויות רבים על משתמש הקצה בניהול ובהעברת הנכסים הדיגיטליים והזיכרונות לאחר מות אדם. לכן, יש היגיון רב באמירה ברורה של המחוקק בנושא.
3. היעדר מסגרת אחידה של אפשרויות לניהול חשבונות לאחר מות המשתמש מעורר סוגיות מורכבות עבור משתמשי הקצה בשגרה, ולבטח בתקופה של אסון מרובה נפגעים. לכן ראוי שהכנסת וממשלת ישראל ייבחנו את הסוגייה וייתנו לה מענה.
4. עם זאת, עיון בהצעת החוק הנוכחית מעלה, כי ישנן סוגיות מהותיות ומשמעותיות שעוד דורשות ליבון והתייחסות. במכתב זה נבקש לשרטט אותן באופן כללי. יודגש שאנו סבורים

¹ שובל הנתונים שנשאר אחרי מותו של אדם נקרא באנגלית digital remains. בשל מורכבות המעמד המשפטי של מידע זה, המחקר המקצועי בישראל מכנה את שובל הנתונים שנשאר אחרי מותו של אדם בשם "זיכרונות דיגיטליים", להבדיל מביטויים כמו "ירושה דיגיטלית", "עזבוני דיגיטלי" "נכסים דיגיטליים" או "מורשת דיגיטלית". להרחבה, ראו: פרופ' מיכאל בירנהק וד"ר טל מורס זיכרונות דיגיטליים: גורלם של תוכן ומידע אישיים אחרי המוות (קישור).

² בסקירה עדכנית שפרסם איגוד האינטרנט הישראלי בראשית 2024, ניתן לראות ולאבחן כיצד ענקיות הטכנולוגיה השונות מסדירות את הנושא בדרכים שונות והמנגנונים שכל אחת מספקת: <https://www.isoc.org.il/guide-to-managing-digital-> ראו גם: איגוד האינטרנט הישראלי, זיכרונות דיגיטליים – ניהול חשבונות ונכסים דיגיטליים לאחר המוות: <https://www.isoc.org.il/freedom-of-internet/digital-memories>.

שהדברים מצריכים המשך דיון מעמיק בוועדה, בייחוד לאור החלטת הממשלה מיום 29.2.24, בה הותוו קווים ראשוניים לתיקון ההצעה.³ כמובן שנשמח להתייחס להצעת החוק לכשתגובש כאמור.

תובנות המחקר הישראלי בשנים האחרונות על הורשה דיגיטלית

5. נושא ההורשה הדיגיטלית הינו נושא מורכב. מחקר מקיף בנושא, "זיכרונות דיגיטליים: גורלם של תוכן ומידע אישיים אחרי המוות", בוצע במסגרת איגוד האינטרנט הישראלי על ידי החוקרים ד"ר טל מורס ופרופ' מיכאל בירנהק (להלן: החוקרים).⁴ במסגרת מחקר זה קוטלגו נכסים למספר קטגוריות שונות והמליצו לאסדר נכסים שונים בדרכים שונות:

- נכסים לא מוחשיים - מטבעות וירטואליים, שמות מתחם, קבצים שנרכשו בתשלום, פרטי משחק בעולמות וירטואליים וכדומה – אותם ניתן להסדיר או בחוזה או באמצעות דיני הירושה והצוואה הכלליים.
- קניין רוחני - אם התוכן הדיגיטלי מוגן בזכויות יוצרים, הדבר מטופל במסגרת דיני הקניין הרוחני. ייתכן שיהיו במסגרת זו היבטים של פרטיות ושאלה של יכולת לגשת ליצירה המקורית (כלומר שהפלטפורמה תאשר גישה ליצירה המקורית). כל זאת, אף לצד הסדרה והתנאה חוזית על הבעלות ביצירה או בשימושים המותרים.
- מידע על קניין - המידע הדיגיטלי יכול לכלול פרטי גישה לנכסים קנייניים אחרים – כמו בנקים או מקרקעין. לדעת החוקרים - יש לאפשר לבית המשפט להסמיך את מנהל העיזבון לקבל גישה למידע כזה, תוך צמצום הפגיעה האפשרית במנוח ובצדדי צד ג'.
- מידע אישי – לרבות דוא"ל, פרופילים ומידע שנוצר ברשתות חברתיות ואתרי היכרויות וכדומה. על פי טענת החוקרים, לפי הדין הקיים, מידע אישי הוא לא חלק מהעיזבון, ולא עובר ליורשים. כיום על פי הפסיקה בישראל, ישנה הגנה מסוימת על פרטיות המת, אולם היא פחותה בעוצמתה. יש לאזנה מול זכויות ואינטרסים מתנגשים. לדעת החוקרים, יש להבחין כאן בין מידע פרטי אישי, אשר חלה עליו סודיות מכוח דין או חוזה, לבין מידע על נכסים קנייניים למשל.

³ החלטת ממשלה מספר 1469 - החלטה מספר חק/825 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 18.02.2024 אשר צורפה לפרוטוקול החלטות הממשלה וקבלה תוקף של החלטת ממשלה ביום 29.02.2024 ומספרה הוא 1469 (חק/825) <https://www.gov.il/he/departments/policies/dec1469-2024>

⁴ ראו לעיל ה"ש 2. ראו גם: מיכאל בירנהק וטל מורס " זיכרונות דיגיטליים: על השליטה במידע האישי אחרי מותנו" **כתב העת למחקר רב-תחומי של אינטרנט וחברה בישראל** (2023) (קישור).

המלצות מקצועיות עבור הדיון הפרלמנטרי הנוכחי בהצעת תיקון חוק הירושה

6. הדיון הנוכחי בתיקון חוק הירושה או כל אסדרה משפטית/חקיקתית של הורשת נכסים דיגיטליים כמו חשבונות בפלטפורמות דיגיטליות נדרש לדעתנו להתבסס על המחקר המקיף שנערך בסוגיה זו בשנים האחרונות בישראל, המנתח בין היתר עמדות שונות של השחקנים השונים בתחום וסוקר התייחסויות של מדינות אחרות לנושא.

7. בכלל זה, יש לאסדר את התחום בדרך בה החקיקה תהיה ניטרלית-לטכנולוגיה ולהשתנותה התכופה ולקחת בחשבון שיקולים מעשיים, כמו ריבוי ספקי שירותים שאינם נמצאים בישראל, לרבות שירותי ענן. כמו כן החוקרים ממליצים:

- לשמור על אוטונומיה של הפרט – לאפשר לכל אדם לבחור את הדרך בה הוא מבקש להעביר את הנכסים והזיכרונות הדיגיטליים.

- לחייב נותני שירות בישראל לקבוע מדיניות ברורה ונגישה לשימוש בנושא זה. החוקרים מציעים שלא לפגוע בזכות הקניין והחוזים של נותני השירות, ולאפשר לנותני השירות לקבוע את התנאים שלהם, אולם לחייב אותם לקבוע מדיניות, ולחייב אותם להנגיש אותה לציבור על מנת שאנשים יוכלו לכלכל את צעדיהם בעודם בחיים, ואף אולי לאפשר לציבור לבחור מהי הדרך הנכונה יותר עבורם ובכך לאפשר לציבור לעצב את המדיניות הרצויה אל מול הספקים בדרך עקיפה.

- לקבוע בחקיקה את היחס בין הכלים הטכנולוגיים לניהול המידע לאחר המוות לבין הוראות אחרות ולקבוע במקרים של סתירה – מי יגבר.

8. על המלצות אלה נבקש להוסיף כי ייתכן שיש לקבוע מסגרת כללית וכללי ברירת מחדל, באותם המקרים בהם ספק השירות לא יקבע מדיניות. כמו כן, יש לקבוע, לדעתנו, את מתחם האפשרויות שעומדות לרשות ספקי השירות, על מנת למנוע, למשל, מפלטפורמה לנכס את הזיכרונות או את הנכסים לאחר מותו של אדם לעצמה, או למנוע גישה למידע דיגיטלי המאפשר גישה לנכס קנייני.

9. לבסוף, נציע כבהחלטת ועדת השרים לענייני חקיקה,⁵ כאמור, להפריד את התיקון מחוק הירושה לחקיקה נפרדת, שתוכל להתייחס לכלל ההיבטים והשוני בין הנכסים כאמור לעיל.

⁵ ראו לעיל הי"ש 3.

נשמח לעמוד לרשותכם בכל הבהרה שתידרש או הפניות לגורמים בעלי נסיון וידע רלוונטיים בזירה הישראלית. ניתן לפנות אלינו באמצעות הדוא"ל: policy@isoc.org.il. כל חומרי המחקר והידע המקצועיים שהפקנו בחודשים האחרונות בנושא זכרונות דיגיטליים ואסדרת הגישה לחשבונות של מתים ברשתות חברתיות, זמינים בפורטל: isoc.org.il/freedom-of-internet/digital-memories

בברכה ובכבוד רב,

ד"ר אסף וינר

סמנכ"ל מחקר ומדיניות ציבורית
איגוד האינטרנט הישראלי

ד"ר דלית קן-דרור פלדמן

מנהלת הקליניקה למשפט לטכנולוגיה ולסייבר
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה

עו"ד נועה דיאמונד

מנחה קלינית של הקליניקה לפרטיות,
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב